

TMMOB 7. ENERJİ SEMPOZYUMU BAŞLADI

“ENERJİDE ‘SERBEST PİYASA’NIN BEDELİ ve ALTERNATİF ENERJİ POLİTİKALARI”

TMMOB adına Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) tarafından düzenlenen enerji sempozyumlarının yedincisi 17-18-19 Aralık 2009 tarihlerinde yapıldı. EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen, açılış konuşmasında, enerji alanında serbest piyasa uygulamaları nedeniyle yaşanan kamu zararına dikkat çekerek, arz güvenliğinden, yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelinin değerlendirilmesine uzanan uyarılarda bulundu.

İnşaat Mühendisleri Odası Teoman Öztürk Konferans Salonu'nda yapılan

TMMOB 7. Enerji Sempozyumu, 17 Aralık 2009 tarihinde açılış konuşmalarıyla çalışmalarına başladı. 3 gün süren “Enerjide ‘Serbest Piyasa’nın Bedeli ve Alternatif Enerji Politikaları” başlıklı TMMOB 7. Enerji Sempozyumu, Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı Olgun Sakarya’nın konuşmasıyla açıldı.

Olgun Sakarya, sempozyuma İngiltere, Kanada, Hindistan, Venezuela ve Fransa’dan bildiriler gönderildiğini, ancak H1N1 salgını ve Ankara’da eğitim ve öğretime 1 hafta ara verilmiş olması nedeniyle çalıştıkları işyerlerinden izin alamadıklarını bildirerek, yurtdışından

gelecek katılımcıların gelmekten sonra vazgeçtikleri bilgisini aktardı.

Enerji Sempozyumlarında TMMOB Farkı

Stratejik önemi, uluslararası boyutu ve ekonomik yanı göz önüne alınarak enerji konu başlığında birçok kuruluş tarafından onlarca etkinlik düzenlendiğini anımsatan Sakarya, EMO’nun düzenlediği enerji sempozyumunun farkını şöyle ortaya koydu:

“Uluslararası sermaye ile bir şekilde ilişkili olan bazı kuruluşların

etkinliklerinde dile getirilen, 'etkin piyasalar, hantal devlet, bastırılması gereken yüksek ücret talepleri, özelleştirilmesi gereken verimsiz KİT'ler ve tüm kamusal hizmetlerin özelleştirilmesi' gibi söylemlerin, ulusal çıkarlarımıza ve kamusal anlayışa ne kadar hizmet ettiği her zaman tartışma konusu olmuştur. Bugünkü sempozyum, önceki yıllarda TMMOB tarafından veya TMMOB adına odalarımız tarafından düzenlenen geçmiş sempozyumlarda olduğu gibi, ulusal ya da uluslararası kuruluşlardan bağımsız bir anlayışla düzenlenmektedir."

Sempozyumun amacını "Küreselleşme adı altında uluslararası sermayenin ve emperyalist güçlerin bize önerdiği genetiği bozulmuş enerji politikaları yerine, ulusal çıkarlarımıza uygun enerji politikalarına yön verecek görüşlerin kamuoyuna duyurulmasını hedefledik" sözleriyle ortaya koyan Olgun Sakarya, sempozyumun hedeflerini şöyle aktardı:

"Özellikle elektrik enerjisi üretiminde, doğalgaz, ithal kömür ve nükleer gibi ithal kaynağa bağımlı politikalar yerine, yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızın önemini vurgulamak ve bu kaynakları değerlendirecek teknik ve ekonomik bir yapıyı hayata geçirecek

politikalara ivedilik kazandırılmasını hedefledik.

İnsanın en temel ve doğal gereksinimlerinden olan enerjinin bir kamu hizmeti olarak sunulması anlayışından hareketle, enerji sektörünü sermayenin kar hırsına terk eden enerji politikaları yerine, kamusal çıkarları gözetken, üretimden tüketime merkezi bir planlama anlayışını içinde barındıran politikaların bir kez daha dile getirilmesini hedefledik.

Burada oluşturulan platformda, sektöre ilişkin dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelerin tüm yönleriyle sorgulanmasını hedefledik."

Piyasa Tercihli Kamu Zararı Yaratıyor

EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen, elektrik talebinde küresel kapitalizmin kriziyle yaşanan düşüşe dikkat çekerek, 2007 yılında yüzde 9 olan talep artışının geçen yıl yüzde 4'e düştüğünü kaydetti. Elektrik alanının piyasa tercihi bırakılmasıyla yatırımlardaki plansızlık nedeniyle elektrik açığı ya da fazlası ile kamu zararının ortaya çıktığını belirten Çeçen, şöyle konuştu:

"4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasası'nın uygulamaya konulmasının ardından kamunun yatırımlardan

uzaklaştırılması, ülkemizi derin bir elektrik krizine sürüklemiştir. Ülkenin resmi kurumlarından iş çevrelerine varıncaya kadar her kesim 2009-2010 yıllarından itibaren elektrik talep artışının karşılanamayacağı endişesi taşırken, deyim yerindeyse yaşanan küresel kapitalizmin ekonomik krizi Türkiye'nin elektrik arz krizinin kurtarıcısı olmuştur."

EMO'dan Kriz Uyarısı

Çeçen, küresel kapitalizmin krizinin Türkiye'de elektrik krizini ötelemiş olmakla birlikte uygulanan politikalarda diretilmesi durumunda yeni bir ekonomik kriz olmasa bile enerji yokuşu nedeniyle ülke ekonomisinin krize girebileceği uyarısında bulundu.

Musa Çeçen, ülkemizdeki talep artışının karşılanabilmesi için yıllık yaklaşık 2500-3000 megavat santral gücünün ilave edilmesi gerektiğini kaydetti. Ancak serbest ve rekabete dayalı sistemin zamanında ucuz ve kaliteli elektrik sunulacağı iddialarını düzenlemek üzere oluşturulan 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile elektrik üretiminde kamu yatırımlarının önüne set çekildiğini ve enerji alanının özel sektörün yatırım tercihlerine açıldığını anımsatan Çeçen, "Ancak gelinen durumda, iddiaların aksine yatırımsızlık, sürekli zam ve pahalılıkla birlikte arz güvenliği tehdidi olmuş ve tarih bir kez daha bizi haklı çıkarmıştır" dedi.

2002-2008 yılları arasında ise özel sektör tarafından inşa edilerek işletmeye alınan üretim tesislerinin toplam gücünün 3 bin 500 megavatta kalmış olması nedeniyle arz güvenliğine yönelik kaygısını ortaya koyan Çeçen, "Bu nedenledir ki kamu; elektrik üretim, iletim, dağıtım ve tüketim bütünlüğü içinde, merkezi planlama anlayışıyla mutlaka el koymalıdır" saptamasını yaptı. Lisans dağıtımının yatırımlara dönüşmediğini, lisans tüccarlığının başladığını anlatan Musa Çeçen, elektrik alanının hayali yatırımlara, manipülasyonlara açık bir hale geldiğine işaret etti.

EMO Yönetim Kurulu Başkanı, tüm bu olumsuz gelişmelere karşın özel sektör beklentisinin sürdürülmesi ve kamu teşvikli ihale modellerine yönelik düzenlemeler yapılmasını eleştirerek, şu uyarılarda bulundu:

“Bu uygulamalar üretimin artmasını değil, kamu zararının artmasını sağlayacaktır. Bir an önce serbest piyasa inadından vazgeçilmesi, kamunun acilen planlama ve yatırımlara başlaması gerekmektedir. Özellikle küresel kriz ortamında özel şirketlerin kredi bulma olanakları da kalmamış olup, bu şirketler aracılığıyla yapılacak yatırımların, kamunun yapacağı yatırımlardan çok daha yüksek maliyetlere neden olacağı açıktır.”

Yerli Kaynak Söylemi Lafta Kalıyor

AKP Hükümeti döneminde doğalgazdan elektrik üretiminin payının arttığını verilerle gösteren Musa Çeçen, yerli kaynak söyleminin lafta kaldığını, verilen lisanslarla doğalgazdan elektrik üretiminin artma eğiliminde olduğunu kaydetti. Elektrik üretimindeki dışa bağımlılık tablosunun değişme olasılığı da bulunmadığını, çünkü lisans başvurularında teknoloji başta olmak üzere birincil kaynak seçimine yönelik bir değerlendirme yapılmadığını belirten Çeçen, “Öncelikli olarak bu anlayışın değişmesi gerekmekte, yerli ve yenilenebilir kaynaklara öncelik tanınması söz ile değil eylem ile ortaya konulmalıdır” vurgusunu yaptı.

Rüzgar santrallerinde teknik nedenlerle yaşanan bağlantı kısıtına da değinen Musa Çeçen, “1 Kasım 2007 yılında yapılan RES başvurularına göre TEİAŞ tarafından verilen/verilecek toplam 12 bin 369 megavat bağlantı görüşü dikkate alınarak, Üretim Kapasite Projesiyonu’nun da revize edilmesi ve toplam kurulu güç içindeki yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretimi oranının artırılması gerekmektedir” diye konuştu. Türkiye’nin EİE çalışmalarıyla ortaya konulan 48

bin megavatlık rüzgar potansiyeli dikkate alındığında 12 bin 369 megavat ile yetinilemeyeceğini anlatan Musa Çeçen, TEİAŞ’ın enterkonnekte şebekenin gelişimine bağlı olarak sisteme bağlanacak RES kapasitesinin de artırılmasının söz konusu olacağını belirtti. Bu soruna ilişkin olarak TEİAŞ, EPDK, üniversiteler, EMO ve uygulayıcıların katılımı ile bir çalıştay yapılmasını gündeme getiren Musa Çeçen, bu çalışmaya ilgili kurumların destek vermesi için de çağrıda bulundu.

Yenilenebilir Alanı Başıboşluğa Terk Edildi

Ülkemizin, hidrolik, rüzgar, güneş, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynakları alanında sahip olduğu ciddi potansiyelin değerlendirilmesinin serbest piyasa politikaları doğrultusunda tamamen başıboşluğa terk edilmiş olduğunu ifade eden Musa Çeçen, konuşmasını şöyle sürdürdü:

“Bugün geline yatırımsızlığı, pahalılığı ve soygun düzenini inşa edenler, kamu alanında yarattıkları tahribatın başsorumluları durumundadır. Oscar Wild’ın ‘Düşen bir çiğda, hiçbir kar tanesi, kendisini olup bitenden sorumlu tutmaz’ sözü bunlar için geçerli değildir.”

Musa Çeçen, yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yasadaki değişiklik

çalışmalarını da gündeme getirerek, bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirdi:

“Teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği bir dünyada verilecek teşviklerin buna uygun olması, teşviklerin esasen yerli teknoloji oluşumuna ve gelişmesine destek vermesi esas alınmalıdır. İthal ikame anlayışın terk edilmesi ve bu alanda da istihdamın sağlanabilmesinin yolu buradan geçmektedir. Türkiye bazında yenilenebilir enerji kaynakları için ifade edilen yerli kaynak söyleminin de gerçekçi olabilmesi için öncelikle teknoloji üretiminin sağlanması gerektiği açıktır. Ne yazık ki bu konularda ciddi bir Ar-Ge ve üretim çalışması bulunmamakta, yurtdışından siparişlerle yetinilmektedir. Yapılacak yasal düzenlemelerle bu alan ülke ve halkımızın çıkarları doğrultusunda düzenlenmelidir.”

Nükleer Enerji Hayalinden Vazgeçilmeli

“Ülkemizin kömür, su ve diğer yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli ortada dururken, nükleer enerji hayaliyle yıllar boşa harcanmaktadır” diyen EMO Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen, son yapılan nükleer ihalenin de tam bir fiyaskoya dönüştüğünü belirtirken,

"İktidarın yardımına ise TMMOB'nin yönetmelik iptali yönünde aldığı Danıştay kararı yetiştirmiştir" sözleriyle ironik bir değerlendirmede bulundu. Çeçen, nükleer santral ihalesine yönelik olarak da şöyle konuştu:

"Yasal mevzuatın oluşturulma sürecinden itibaren keyfi uygulamalara sahne olan nükleer santral kurma girişimi yapılan ihaleyle tam bir hukuksuzluğa dönüşmüştür. Adına yarışma denilen ihaleye tek katılımcı teklif vermesine rağmen süreç hukuka ve kamu yararına uygun

olmayan bir şekilde devam ettirilmiş, bununla da yetinilmemiş fiyat zarflarının açılmasıyla kilovat saat başına 21.16 sent ile oldukça fahiş bir fiyat ortaya çıkmış olmasına rağmen ihalenin sonuçlandırılması için baskılar yapılmış, bir kez daha bir nükleer enerji santrali başka bir Enerji Bakanı'nın elinde patlamıştır. Bu sevdadan vazgeçilmeli, var olan yerli kömür potansiyelimizin ileri ve temiz yakma ve karbon tutma teknolojilerinin üretilmesine yönelik bugünden başlanarak ulusal Ar-

Ge çalışması başlatılmalıdır. Ayrıca yenilenebilir kaynaklara dayalı elektrik üretim santralleri kurmak üzere kamu rol almalı, bu yönde gerekirse teknoloji transfer ederek yerli elektromekanik sanayinin gelişimine katkıda bulunmalıdır."

"Ulusal ve Yenilenebilir Kaynaklara Ağırlık Verilmeli"

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı da, TMMOB'nin mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ülkemizdeki mühendisleri, mimarları ve şehir plancılarını temsil etmek, onların hak ve çıkarlarını halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak ve mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini yaratmakla yükümlü olduğunu söyledi. Enerji sempozyumlarının sonuç bildirilerinin de TMMOB'nin enerji alanındaki manifestoları olduğunu ifade eden Soğancı, 1998 TMMOB Demokrasi Kurultayı'ndaki enerji alanına yönelik tanımlar ve saptamaları anımsattı. TMMOB'nin 38. döneminde oluşturulan Enerji Çalışma Grubu'nun hazırladığı rapordan da alıntılar yaparak enerji alanında TMMOB'nin duruşunu ortaya koyan Mehmet Soğancı, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Enerji kaynaklarına yönelik potansiyelimiz gerçekçi bir yaklaşımla ortaya konulmalıdır.

Kömür ve petrol aramalarına önem verilmeli, kaynak ayrılmalıdır.

Jeotermal potansiyelimiz özellikle sanayi, konut, tarım ve turizmde ivedilikle değerlendirilmelidir.

Talep tahminleri gelişmiş ülkelerin modellerine göre değil ülkemiz özgün koşullarına göre geliştirilecek modellere göre yapılmalıdır.

Rüzgâr, biomas-biokütle ve güneşe yönelik gelecek kurgusu mutlaka yapılmalı, toplam elektrik enerjisi içindeki payları süreç içerisinde arttırılmalıdır. Özellikle güneş

enerjisine yönelik şimdiden bütçeden AR-GE çalışmaları için pay ayrılmalıdır.

Yıllar itibarıyla ithal enerji kaynaklarına bağımlılık aşağı çekilmeli, yeni doğalgaz kontratları yapılmamalıdır.

Verimlilik, etkin kullanım ve tasarruf enerji projeksiyonları içerisinde yer almalıdır.

Kayıp-kaçaklar OECD ortalamalarına çekilmelidir.

Öz kaynakların (finansman kaynaklarının ve rezervlerin) en iyi şekilde değerlendirilmesi temel ölçüt alınarak, ülke düzeyinde enerjinin öncelik ve gereksinimlerinin tartışılıp, üzerinde tüm kesimlerce uzlaşılan enerji plan ve politikaları belirlenmelidir.

Enerji üretiminde ulusal kaynaklara ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir. Ülkemizde güneş, rüzgâr, jeotermal, biyogaz, biokütle, hidrojen vb. enerji kaynaklarının, şu an yeterince değerlendirilmeyen mevcut potansiyelleri, verimli bir şekilde değerlendirilmeli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi için düzenlemeler bir an önce yaşama geçirilmelidir.

Tüketim ve üretim projeksiyonları sağlıklı saptanmalı ve nesnel ölçütlerle modeller geliştirilmelidir.

Enerji güvenliğini sağlayacak politikaların geliştirilerek uygulanması, denetlenmesi ve çevrenin korunması katılımcılığı teşvik eden şeffaf yönetimlerle yapılmalıdır.

Teknik ve ekonomik fizibilite, çevre etki değerlendirme, teknoloji seçimi, yatırım, işletme aşamaları ve tüketici bilincinin yükseltilmesi için her seviyede kadroların yetiştirilmesi ve sürekli eğitimi şarttır. Çevre koruma ve enerji tasarrufu bilinci geliştirmeye ilköğretimden başlanmalıdır. Üniversitelerde, kamuda ve özel sektörde teknoloji geliştirme amaçlı araştırma- geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.”

Enerji Talebi, 2020’de 2008’i Katlayacak İddiası

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı adına sempozyumun açılışında konuşan Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürü Mustafa Kemal Büyükmihci, enerji sektöründeki küresel fiyat dalgalanmaları, gelişmekte olan ülkelerin hızlı enerji talep artışı, enerji senaryolarında fosil kaynakların tükeneneceğinin yer alması ve küresel ısınmadan kaynaklı iklim değişikliklerinin dünya genelinde yarattığı enerji güvenliği riskine dikkat çekti. Bu durumun tüm ülkeleri yenilenebilir enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine yönelttiğini kaydeden Büyükmihci, şöyle konuştu:

“Bu perspektif içerisinde, Türkiye’nin enerji politikası, sınırlı doğal kaynakları çevre etkileriyle birlikte en iyi şekilde değerlendirerek, ülke kalkınması ve refah artışını sağlayacak ölçüde, temiz, güvenli, verimli ve ucuz enerji arzına dönüştürmek ve doğunun zengin enerji kaynaklarının batı piyasalarına taşınmasında Enerji Koridoru ve Enerji Terminali işlevlerini üstlenmek şeklinde düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımızdan öncelikle ve azami miktarda yararlanmayı, aynı zamanda da

enerjinin her noktada etkin ve verimli kullanılmasını hedefliyoruz.”

Büyükmihci, ülkemizde 2007 yılında birincil enerjinin yüzde 74’ünün ithal edildiğini, yüzde 30’unun sanayi, yüzde 23’ünün binalar ve yüzde 16’sının da ulaşıma harcadığını kaydetti. Birincil enerji içinde petrolün yüzde 31, doğalgazın yüzde 31.5, kömürün yüzde 27 ve hidroelektrik ile biyokütle ağırlıklı yenilenebilir enerji kaynaklarının payının ise yüzde 8.8 olarak gerçekleştiğini belirten Büyükmihci, elektrik talep düşüşünden söz etmesizin 2020 yılına gelindiğinde birincil enerji ve elektrik enerjisi talebinin 2008 yılına nazaran yaklaşık 2 katına çıkacağını söyledi.

Su Olmasa Yenilenebilirin Adı Yok

AB’ye bağlı ülkelerin enerji arzında yenilenebilir enerji kaynaklarının payının 2007 yılında yüzde 7 olan düzeyinden 2020’de yüzde 20’ye ulaşmasını planladığını belirtirken, Türkiye’de 2007 yılında nihai enerji tüketiminde elektrik enerjisi payının yüzde 16 olduğunu, bunun içinde de yenilenebilir enerjinin payının yüzde 19 olduğunu belirtirken, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının yüzde 98’inin hidrolik, yüzde 1’inin rüzgar

ve kalanının jeotermal ile biyokütle kullanımına ait olduğunu bildirdi. 2020 yılında birincil enerji arzının 200 milyon ton eşdeğer petrol ve elektrik enerji arzının 400 bin gigavat saat olabileceği tahminine yer veren Mustafa Kemal Büyükmıhçı, 2023 yılına kadar elektrik enerjisinde yenilenebilir enerji kaynaklarının payını yüzde 30'un üzerine çıkarmayı hedeflediklerini kaydetti. Büyükmıhçı, şöyle dedi:

"AB ülkeleri ortalamasından yüksek olan böyle bir hedefin yakalanması, kısıtlı kaynakları nedeniyle hedeflerini tutturamayan ülkeler bakımından, Türkiye için yenilenebilir enerji ihracatı ve emisyon ticareti fırsatı demektir. Bu hedefler ayrıca, doğalgaz ithalatını azaltacak ve yerli imalat sanayine yeni iş ve istihdam imkanları oluşturacaktır."

Puant Talebe Pompajlı HES'lerle Tedbir

"Suyumuzun her damlasını elektriğe dönüştürmek istiyoruz" diyen EİEİ Genel Müdürü, 140 milyar kilovat saatlik ekonomik hidrolik potansiyelin değerlendirilmesinde 14 bin 278 megavatlık kurulu güce ulaşıldığını, inşa halinde, lisans almış ve lisans başvurusu yapmış olanlarla toplamda 23 bin megavatın aşıldığını söyledi. Bunlar arasında kurulu gücü 50 megavatın altında olan toplam 1200 megavatlık küçük HES'in de işletmeye alınmış olduğunu kaydeden Büyükmıhçı, puant talebin bir bölümünün pompajlı HES'lerle karşılanmasının planlandığını, orta vadeli bir tedbir olarak yaklaşık 15 bin megavatlık potansiyel belirlenmiş olup, pompajlı HES master planı hazırlıklarının başlatıldığını açıkladı.

"Rüzgarımızı artık es geçmiyoruz" diyen Büyükmıhçı, rüzgar santrali kurulu gücünün 2003'teki 18 megavattan 840 megavata çıktığını, 2013 yılında 11 bin 600 megavat 2023 yılında da 20 bin megavat kurulu güç hedeflendiğini kaydetti. Büyükmıhçı "Şimdi sıra güneşte" diyerek de, 56 bin megavatlık doğalgaz santralının

elektrik üretimine eşdeğer güneşte teknik potansiyel tespit edildiğini, 2-3 yıl içinde de ülkemizde güneş santrallerinin kurulmaya başlanacağını tahmin ettiklerini söyledi.

Jeotermal kaynağına yönelik 600 megavatlık elektrik üretim potansiyelinden söz eden Büyükmıhçı, 10 yıl içerisinde 1000 megavata ulaşılmasının öngörüldüğünü, halen toplam 74 megavatlık kurulu güce sahip 3 jeotermal santralin faaliyette olduğunu kaydetti. Toplam kurulu gücü 30 megavatlık olan 4 santralin da inşaatının devam ettiğini belirtti.

Göltaş TMMOB Enerji Sempozyumlarını Değerlendirdi

Açılış konuşmalarının ardından EMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi Cengiz Göltaş, sempozyumun açılış bildirisi sundu. Göltaş, "TMMOB Enerji Sempozyumlarına Genel Bir Bakış" başlıklı bildirisiyle, yıllar itibarıyla enerji alanında ülkemizde yaşanan gelişmeleri anlatarak, buna paralel olarak TMMOB enerji sempozyumlarında ortaya konulan saptama ve uyarıları, önerileri aktardı. ◀

